

Det kongelige klima- og miljødepartement
Postboks 8013, Dep.
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Rektoratet

Vår referanse
16/02410-2
Deres referanse
16/2919

Vår dato
22.12.2016
Deres dato
08.11.2016

Høringsuttalelse fra NHH/SNF til dokumentet Grønn Konkurranseskraft

Vedlagt oversendes høringsuttalelse til dokumentet Grønn Konkurranseskraft (rapport id 2518147) fra professor Gunnar Eskeland, NHH/SNF.

Med vennlig hilsen

Frøystein Gjesdal
Rektor

Vedlegg

Dokumentet er godkjent og ekspedert elektronisk uten signatur

Høringsuttalelse til dokumentet Grønn Konkurranseskraft (rapport id2518147/ref 16/2919)

Fra Professor Gunnar S. Eskeland, NHH/SNF
Professor miljøøkonomi og forskningsleder ved CenSES
Bergen, 21/12-2016

Rapporten

Det er forfriskende med en rapport med utgangspunkt i forpliktende klimapolitikk OG norsk næringsliv OG norsk konkurransekraft. Etter min mening ligger rapportens styrker i dette: en vilje til å ta kravet om utslippsreduksjoner for gitt OG at næringslivet i en konkurranseutsatt posisjon skal overleve og trives samtidig med at det tar jobben på alvor.

Deri ligger også noen av svakhetene, eller utfordringene når norsk klima- og næringspolitikk skal ta anbefalingene alvorlig og sette dem i kraft.

Anbefalingene, og spesielt en helt passelig hultklingende 'forurensere skal betale' (FSB)

Anbefalingene er gode og gjennomtenkte. Det legges hele veien vekt i ordbruken på at forurensere skal betale (FSB), noe enhver lærebokstilknyttet vil se etter og verdsette. Nå er det dessverre slik – og det er flott at det forstås i rapporten – at Norge og Europa er i en situasjon der FSB fravikes, bør fravikes, og fravikes mer enn tilrådelig.

Rapporten anbefaler mye som fraviker FSB. La meg ta dette litt nøye:

- I Europa – med imponerende utslippsreduksjoner – har kvoteprisene for klimagassutlipp (greenhouse gases, eller GHG) stort sett ligget mellom to og ti Euro per tonn. Det er mellom to og tyve prosent av estimater på Social Cost of Carbon. Prisen er ikke et uttrykk for hvordan Europa verdsetter utslippsreduksjoner (Europa supplerer med andre instrumenter, som vindmøllesubsidier, og disse instrumentene bygger vindmøller og presser kvoteprisen ned). Prisen er heller ikke et uttrykk for hva utslippsreduksjoner koster i Europa: mølle- og panelsubsidier og FOU er veldig mye dyrere per tonn. Det er av denne grunn utenkelig å kombinere klima-ambisjoner i Norge med streng FSB, ikke minst i den forstand at vi ikke skulle gjøre annet i Norge enn å kjøpe kvoter i Europa eller skog i tropene.
- I en verden med ufullstendig samarbeid – der noen land pålegger klimagass- (GHG) utslippere en lavere kostnad enn andre land - vil streng FSB i Europa bli meningsløst (og et politisk abdikasjonsprosjekt), spesielt i konkurranseutsatte sektorer (som prosessindustri og internasjonal skipsfart). Blant annet av denne grunn har kvotemarkedet i Europa, fraveket FSB på flere måter:
  - o Bare skjermede sektorer (kraft, ex) må kjøpe sine kvoter,
  - o Det Europeiske kvotesystemet (ETS) suppleres av andre instrumenter, ikke bare gratiskvoter, men også fornybarstøtte, transportpolitikk, FoU, energistandarder, etc
  - o Nedgangstid i EU har også gjort kvoteprisene lave, selv om utslippsreduksjonene er betydelige, reelle, imponerende.

Høringsuttalelse til dokumentet Grønn Konkurranseskraft (rapport id2518147/ref 16/2919)

Fra Professor Gunnar S. Eskeland, NHH/SNF
Professor miljøøkonomi og forskningsleder ved CenSES
Bergen, 21/12-2016

Rapportens mer detaljerte anbefalinger som avviker fra FSB

Det er derfor ikke urimelig eller upraktisk – men vanskelig – å gå de lange veiene utenom FSB som rapporten gjør (noen eksempler):

- a. CO2 fond, fornybarfond, investeringsfond;
- b. såkalt 'risikoavlastning', altså hjelp i form av subsidier;
- c. grønne innkjøp i det offentlige;
- d. offentlig (finansiert) grønn FoU og næringsutvikling
- e. teknologidiskusjon (hvem trenger gjette hva slags teknologier som vinner hvis forurensere utfordres av streng FSB);
- f. livssyklusanalyser (også disse faller bort ved streng FSB).

Rapporten må derfor gis rett i at FSB er viktig, at FSB vil fravikes, og at FSB bør fravikes. Det rapporten ikke sier eksplisitt – men som er viktig å erkjenne – er at i en periode der utslippene skal kraftig ned i Europa mens resten av verden er usikker eller halvhjertet, så vil utslippsreduksjoner i Europa være dyre i forhold til i resten av verden. Dette betyr at vi – Europa – fraviker kravet om transnasjonal kostnadseffektivitet. Og til en viss grad med god grunn.

Hvorfor fraviker vi at forurensere skal betale?

Mer spesifikt: a, b, c, d ovenfor innebærer offentlige penger (eller offentlig virkemiddelbruk som inndriver midler til et fond) som kanaliseres til forskjellige utslippsreducerende tiltak.

Dette (a,b,c,d,e) er en krevende øvelse, og mine kritiske kommentarer dreier seg nettopp om hvor krevende det er. Et viktig spørsmål er *hvorfor* vi skal gjøre noe i Europa som er dyrere enn utslippsreduksjoner andre steder. Det argumentet som føres i rapporten, nemlig at vi skal redusere utslippene i Europa *'fordi* vi må *'fordi* ellers når vi (verden) ikke tograders-målet' er dessverre ikke riktig. Om verden når togradersmålet avhenger ikke av Europa på annen måte enn om Europa kanskje kan *påvirke* resten av verdens utslipp (og/eller karbonlagring). Og politikk-utfordringen er slik at feil begrunnelse gjør mange anbefalinger farlige og kostbare og vanskelig å få på rett kurs.

Et riktigere svar ville være at vi skal redusere utslippene i Europa selv om det er dyrt fordi vi skal være med å forandre sektorer, utover i verden og fremover i tid. Vi skal være med å feile, og å demonstrere mulighet: teknologisk mulighet og politisk mulighet. En slik begrunnelse fremhever strategier som varierer etter sektorer:

- i skjermede sektorer som bygninger og kraft og innenlandsk transport og offentlig tjenesteyting kan vi gjøre nesten hva vi vil, selv dyre lederroller er mulig;
- i konkurranseutsatte sektorer som prosessindustri og skipsfart må vi fokusere på teknologiske og andre endringer som kan leve og vinne i et marked (kanskje beskjedne endringer), i Nord-Europas nærskipfart kan vi handle noe mer aggressivt;

Høringsuttalelse til dokumentet Grønn Konkurranseskraft (rapport id2518147/ref 16/2919)

Fra Professor Gunnar S. Eskeland, NHH/SNF
Professor miljøøkonomi og forskningsleder ved CenSES
Bergen, 21/12-2016

- i sektorer som landbruk bør vi også ha stor handlefrihet, ikke minst fordi press på utslippsreduksjoner bedre kan tåles i kombinasjon med verdsetting og stimulering av karbonlagring i skog og skogprodukter (netto mellom opptak i skog, trehus og utslipp vil være opptak, ikke utslipp).

Hva skal til for at dette ikke bare koster men også bidrar?

Jeg er med andre ord positiv til at det satses på utslippsreduksjoner i Norge, men kritisk – spesielt med hensyn til oppfølging og implementering - fordi dette er farlig terreng.

Konkret vil forslagene *a, b, d, e* og *f* ovenfor alle innebære at store offentlige penger og små vurderinger skal brukes for å drive 'tiltak' (som det heter i Norge, et farlig ord) som aller helst skulle vært drevet bare av en eneste kraft: utslippspriser og forventede utslippspriser.

For alle disse, men ikke minst CO2 fond vil store pengestrømmer kunne fanges i små universer og begunstige ideer, mennesker, bedrifter, lokalsamfunn; verdige og uverdige. Kyndigheten som her skal til er partiell, i beste fall, både i næringslivet (der alle kjenner sin hage bedre enn noen) og i academia og det offentlige, der man kanskje kan kjenne et bredere landskap, men alltid mer overfladisk og partielt.

En katastrofe som forutses kan forhindres

Kanskje den viktigste kommentaren jeg har er at dette (abcd: offentlige midler og andre virkemidler som styres i retning av spesifikke tiltak) er ikke oppskrift på katastrofe, for katastrofen kan forhindres. Men den må forutses.

- En vanlig og meget truende fallgrube er å anta at dette er private penger og bør forvaltes av private.
- En like vanlig fallgrube er å anta at dette kan forskere og byråkrater ta seg av, for de er nøytrale eller kunnskapsrike.
- En tredje vanlig fallgrube er at dette kan da ikke være så farlig for det er små penger: nei, offentlig reguleringsmakt og CO2 skatter og offentlige budsjetter blir store penger.

Det å bygge opp og anvende kompetanse offentlig (ENOVA, Innovasjon Norge, f eks), nasjonalt og internasjonalt, og det å kombinere denne med råd eller styrer med teknologi-politikk og bransjekompetanse/representasjon er trolig det beste man kan få til.

Her er noen mer detaljerte sektorspesifikke kommentarer:

- I innenlandsk transport kan vi gjøre nesten hva vi vil, og verden vil følge oppmerksomt med. En økt rolle for elektrisitet i transport vil Norge være godt posisjonert til å utforske. Men det finnes ingen unnskyldning for ikke å være oppmerksom på kostnadene, for disse vil verden bindes av. Infrastruktur, offentlig

Høringsuttalelse til dokumentet Grønn Konkurranseskraft (rapport id2518147/ref 16/2919)

Fra Professor Gunnar S. Eskeland, NHH/SNF
Professor miljøøkonomi og forskningsleder ved CenSES
Bergen, 21/12-2016

---

transport og byutvikling bør ikke undervurderes, heller ikke i kraft av forretningspotensiale.

- I internasjonal skipsfart har Norge en god anledning til å vise vei og eksperimentere, inkludert med spennende teknologiske muligheter. Men Norge vil helt sikkert forspille denne muligheten hvis vi ser oss blinde på togradersmålet og nullutslippsløsninger. Det er en internasjonal og konkurranseutsatt sektor som skal reformeres, og det krever forståelse for marked og kunder. Nullutslippsteknologier som ikke selger er håpløst unyttig i forhold til forbedringer som markedet kan tåle og etter hvert kan ønske.
- I skog og landbruk er kan man godt trå feil ved å satse på biodrivstoff uten å se kostnadene i forbindelse med skogens skjøtsel og karbonlagring, lagring i skogens produkter, skogens øvrige økosystemfunksjoner, og konverteringskostnadene fra direkte forbrenning (som varmer bra) til biofuels (som varmer og beveger vesentlig mindre på grunn av tap i konverteringen og i forbrenningen).
- I offentlige innkjøp må man være innsiktsfull og beskjeden, heller enn bredt ambisiøs. Her ligger ikke bare en risiko for at man bruker 'andres penger' lettere (og dårligere) enn 'private' men også fare for at både klimapolitikk og offentlig sektor diskrediteres hvis det offentlig gjør utslippsreduksjoner som koster mer enn i det private. Det offentlige skal gjøre dette, men da selektivt og med en filosofi, om demonstrering, f.eks.
- I bygningssektoren savnes:
  - o et klart fokus på energi-effektivitet, på karbonlagring (skogens lagring forlenges i varige biomasseprodukter) og,

spesielt fordi man sier mye om måling, standarder, erklæringer og krav:

- o kravet om høyere energipriser. Vi mangler – ikke minst men ikke bare i bygningssektoren - en interesse for driftsfasen. Det er grenser for hvor mye man kan oppnå med tøffe bygninger hvis ikke dette er motivert av byggeiers og brukers interesse for faktiske energiregninger.

Jeg takker for anledningen til å gi denne kommentaren, og vil benytte sjansen til også å takke for ressurser gjennom CenSES og NHHs ENE program som gjør meg i stand til det.